

blauw

Kameraadschap en contact

Onderzoek in het Veteranenpanel

Veteraneninstituut

november 2011

Copyright © 2011 Blauw Research bv

Alle rechten voorbehouden. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Blauw Research. Dit rapport is geleverd onder de leveringsvoorwaarden van de MOA.

All rights are reserved. Nothing from this report may be copied, saved in an authorised data bank or be made public in any form, whether it be electronically, mechanically or through photocopies without prior consent from Blauw Research. This report has been created following MOA conditions.

Inhoudsopgave

1 Kort & krachtig	6
2 Kameraadschap	9
2.1 Betekenis kameraadschap	10
2.2 Ervaren kameraadschap	11
2.3 Verschil ervaren kameraadschap profiel	12
2.4 Kameraadschappelijke gevoel na terugkeer	13
2.5 Ervaren kameraadschap per missie	14
2.6 Verschil ervaren kameraadschap per missie	15
3 Contact	16
3.1 Contact tijdens missie	17
3.2 Contact eerste jaar na missie	18
3.3 Steun eerste jaar na missie	19
3.4 Huidig contact	20
4 Activiteiten	21
4.1 Contact en deelname activiteiten	22
4.2 Toekomstige deelname activiteiten	23
4.3 Veteranendag	24
4.4 Uitdragen 'veteraan zijn'	26
4.5 Behoefte veteranenregister	27
Bijlage I: Achtergrond veteranen	28
Bijlage II: Verantwoording	30
Bijlage III: Ervaren kameraadschap per missie	31

Voorwoord

Met het Veteranenpanel heeft het Veteraneninstituut (Vi) een belangrijke informatiebron tot zijn beschikking. De panelleden voelen zich betrokken bij het instituut en geven dan ook graag hun mening over veteranenonderwerpen. Ook de terugkoppeling van onderzoeksresultaten wordt door de panelleden zeer gewaardeerd.

Het eerste onderzoek naar erkenning en zorg leverde het Vi al veel inzichten op. We hopen dan ook deze meting over kameraadschap en contact wederom een schat aan informatie oplevert.

Rotterdam, november 2011

Projectteam:

Anke Bergmans, project manager
Wout Thuis, senior project manager

Blauw Research
Weena 125
3013 CK Rotterdam
Tel: 010-4000900
www.blauw.com

Contactpersonen:

Anke Bergmans, anke.bergmans@blauw.com
Wout Thuis, wout.thuis@blauw.com

Legenda

Ter verduidelijking van de onderzoeksresultaten worden in dit rapport belangrijke of opmerkelijke resultaten toegelicht aan de hand van pictogrammen.

Betekenis van de pictogrammen:

Positieve bevinding

Aandachtspunt

Opvallend resultaat

Citaat

Aanvulling Blauw Research

Verschillen tussen 'uitgezonden met eigen eenheid' en 'niet uitgezonden met eigen eenheid'.

Verschillen tussen soldaten, onderofficieren en officieren

Verschillen tussen de krijgsmachtdelen

Verschillen tussen leeftijdsgroepen

Kameraadschap en contact onder veteranen.

Het Veteraneninstituut (Vi) zet zich in voor de maatschappelijk erkenning en het welzijn van veteranen. Omdat de mening van veteranen hierbij van groot belang is, heeft het Vi in samenwerking met Blauw Research het Veteranenpanel opgezet.

In deze tweede meting in het Veteranenpanel is ingezoomd op het thema kameraadschap. Het doel van het onderzoek is tweeledig:

1. Inzicht verkrijgen in de ervaren kameraadschap van veteranen
2. Inzicht verkrijgen in de manieren van onderling contact tussen veteranen.

In totaal hebben 1517 van de 2304 panelleden deelgenomen aan het onderzoek; een respons van 66%. Het veldwerk heeft plaatsgevonden van 6 tot en met 23 oktober.

1 Kort & krachtig 1.1 Achtergrond & onderzoeksdoelstelling

Het Veteranenpanel is opgezet eind 2010 en bevat momenteel 2304 leden.

Hoofdstuk I: Kort & krachtig

Kameraadschap

- Veteranen hebben een sterk gevoel van kameraadschap ervaren tijdens de missies.

Contact

- Tijdens de missie worden veel onderwerpen besproken met collega's. De behoefte aan contact na de missie verschilt per veteraan.

Activiteiten

- Het delen van ervaringen is een belangrijk motief om aan activiteiten deel te nemen.

Veteranen hebben een sterk gevoel van kameraadschap ervaren tijdens de missies.

Veteranen beschrijven kameraadschap als onvoorwaardelijke steun en blind kunnen vertrouwen op je collega. Veruit de meeste veteranen hebben veel kameraadschap ervaren tijdens de missies. De ervaren kameraadschap is het hoogst onder veteranen die een gevechts-(ondersteunende) functie hadden. Ook is de mate van ervaren kameraadschap hoger onder soldaten dan onder (onder-)officieren. Bij tweederde van de veteranen die aan meerdere missies hebben deelgenomen, verschilde de mate van kameraadschap per missie.

Het sterke gevoel van kameraadschap wordt ook omschreven als een gevoel dat je niet met een ander kan delen en dat een ander niet kan begrijpen. Dit heeft dan ook tot gevolg dat veel veteranen het kameraadschappelijke gevoel misten na de terugkeer van de missie. Ook is kameraadschap een gevoel dat zo sterk en uniek is, dat veteranen lange tijd na terugkeer nog steeds hetzelfde gevoel van kameraadschap kunnen ervaren.

Tijdens de missie worden veel onderwerpen besproken met collega's. De behoefte aan contact na de missie wisselt per veteraan.

Tijdens de missie praten militairen veel met collega's over de militairen ervaringen en over de relatie met het thuisfront. Indien onderwerpen niet besproken werden, was dit veelal omdat men er zelf geen behoefte aan had. In het eerst jaar na terugkeer was de mate waarin veteranen zich gesteund voelden wisselend. Veteranen ervaarden meer steun van hun collega's dan van hun commandant in het eerste jaar na de missie.

De mate waarin veteranen na de missie contact hadden met collega's wisselt sterk. Voor de meeste veteranen is de hoeveelheid contact wel voldoende. Ook qua contactmogelijkheden weten veteranen, indien zij hier behoefte aan hebben, hun weg naar andere veteranen wel te vinden.

1 Kort & Krachtig

1.2 Conclusies en aanbevelingen

Een groot deel van de veteranen heeft (zeer) veel kameraadschap ervaren tijdens de missie.

Een veteranenregister kan contact vergemakkelijken

Volgens veteranen kan het contact met oud-collega's in de lokale omgeving nog vergemakkelijkt worden door middel van bijvoorbeeld inloophuizen of door de registratie van veteranen in de woonplaats. Een veteranenregister kan hier uitkomst in bieden; bijna vier op de tien veteranen hier veel behoefte aan. Vooral jongere veteranen hebben hier behoefte aan.

 Het Veteraneninstituut zou deze behoefte kunnen vervullen. We adviseren het Vi om nader te onderzoeken hoe een veteranenregister opgezet kan worden. Omdat vooral jongeren hier behoefte aan hebben, kan het Vi met deze groep in gesprek gaan over de invulling van een dergelijk register.

Veteranen nemen vooral deel aan activiteiten om ervaringen te delen. Ook de gezelligheid en het saamhorigheidsgevoel spreken de veteranen aan.

De Nederlandse Veteranendag wordt door ongeveer een derde van de veteranen bezocht. Veteranen die deze veteranendag niet bezoeken hebben hier meestal geen behoefte aan. Onder meer de grootschalige opzet spreekt ze niet aan. De groep die hier niet van houdt, geeft dan ook de voorkeur aan een lokale veteranendag.

 De combinatie in aanbod van de Nederlandse veteranendag en de lokale dagen sluit aan bij de wens van veteranen. We adviseren het Vi om aandacht voor de Nederlandse Veteranendag te behouden, maar om ook de initiatieven voor lokale veteranendagen verder te stimuleren.

Anderen veteranen vinden het door de grootschaligheid lastig om oud-collega's te treffen. Een van de veteranen oppert het idee om een forum te starten waarop veteranen van tevoren kunnen bespreken of ze er heen gaan, zodat ze weten wie ze daar zullen tegenkomen.

 We adviseren het Vi om verder na te denken over manieren om het treffen van collega's op de Nederlandse Veteranendag te vergemakkelijken. Als dit makkelijker wordt, kan dat een drempel wegnemen voor veteranen die nu niet naar de Nederlandse Veteranendag komen. Een van de veteranen oppert het idee om bijvoorbeeld een forum te openen op de website van de Veteranendag waarop veteranen in contact te kunnen komen met oud-collega's om zo te kunnen zien welke oud-collega's er komen en eventueel afspraken te maken.

1 Kort & Krachtig

1.2 Conclusies en aanbevelingen

Een groot deel van de veteranen heeft (zeer) veel kameraadschap ervaren tijdens de missie.

Hoofdstuk II: Kameraadschap

Kameraadschap

- Veteranen hebben een sterk gevoel van kameraadschap ervaren tijdens de missies.

Contact

- Tijdens de missie worden veel onderwerpen besproken met collega's. De behoefte aan contact na de missie verschilt per veteraan.

Activiteiten

- Het delen van ervaringen is een belangrijk motief om aan activiteiten deel te nemen.

Kameraadschap staat volgens veteranen voor onvoorwaardelijke steun en blind vertrouwen.

Kameraadschap wordt door veteranen ervaren als een onvoorwaardelijke steun en het blind kunnen vertrouwen op je collega's. Dit blinde vertrouwen is vooral van belang bij gevaarlijke situaties, waarin je ervan op aan moet kunnen dat je collega je steunt. Ook het voor elkaar klaar staan en voor elkaar opkomen horen bij kameraadschap. Sommigen noemen zelfs het jezelf opofferen voor de ander als kameraadschap.

 “Elkaar tot steun zijn en op elkaar kunnen terugvallen. Daarbij speelt vertrouwen in elkaar een belangrijke rol.”

 “Er voor elkaar zijn in voor- en tegenspoed.”

 “Klaar staan ‘in elk opzicht’ als de ander dat nodig heeft. Gevraagd en ongevraagd.”

 “Vertrouwen in rugdekking. In bepaalde situaties moet er dusdanig vertrouwen zijn dat je niet achterom moet kijken óf er iemand is, maar gewoon weten dat er iemand is.”

Daarnaast beschrijven veteranen kameraadschap als het in vertrouwen nemen van de ander. Hierbij gaat het om het delen van gevoelens en ervaring over werk en privé-zaken. Dit leidt tot een wederzijds begrip waardoor kameraden geen woorden nodig hebben om elkaar te begrijpen. Ook na terugkeer van de missie is dit gevoel nog sterk aanwezig en dit gevoel is niet vergelijkbaar met andere vriendschappen.

 “Elkaar zonder veel woorden begrijpen, aanvoelen, eenheid vormen, respect voor elkaars meningen en na 30 jaar nog steeds alsof het gisteren was”.

 “Samenwerking en luisteren naar elkaar op alle vlakken.”

 “Dat je er bent voor je collega wanneer dat nodig is. Dat je een luisterend oor hebt voor hem of haar. En ook met hem of haar wat gaat drinken na afloop van het werk.”

 “Mensen waarop je te allen tijde terug kunt vallen, begrip van krijgt, die precies weten wat je bedoeld. Onvoorwaardelijke vriendschap!”

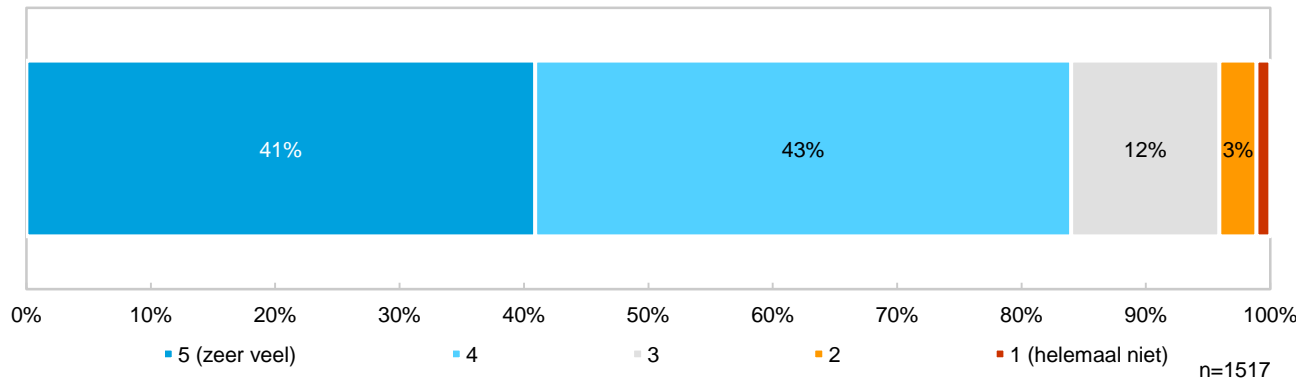
2 Kameraadschap

2.1 Betekenis kameraadschap

 Vraagstelling:
“Kunt u beschrijven wat kameraadschap voor u inhoudt?”

Veteranen hebben veel kameraadschap ervaren.

Kameraadschap tijdens missie

2 Kameraadschap

2.2 Ervaren kameraadschap

Ruim acht op de tien veteranen hebben (zeer) veel kameraadschap ervaren tijdens de missie(s). 4% heeft weinig tot geen kameraadschap ervaren.

Het aandeel veteranen dat zeer veel kameraadschap heeft ervaren, is hoog.

Soldaten en onderofficieren hebben vaker zeer veel kameraadschap ervaren dan officieren.

Veteranen die met de eigen eenheid zijn uitgezonden, hebben vaker kameraadschap ervaren dan veteranen die zijn toegevoegd aan een andere eenheid.

Veteranen van 30 jaar en jonger hebben vaker dan 30+ers (zeer) veel kameraadschap ervaren.

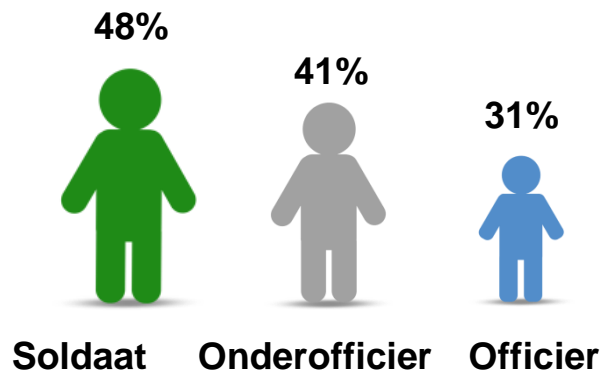
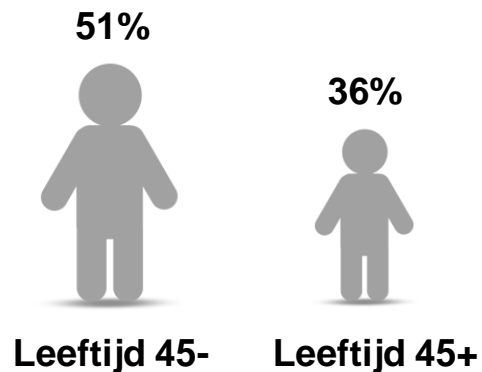
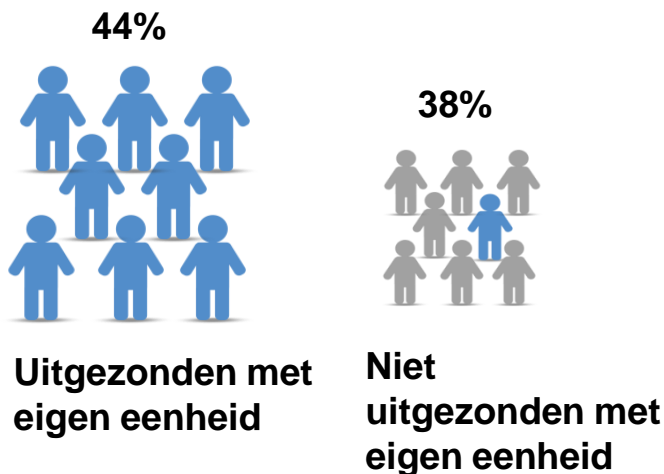
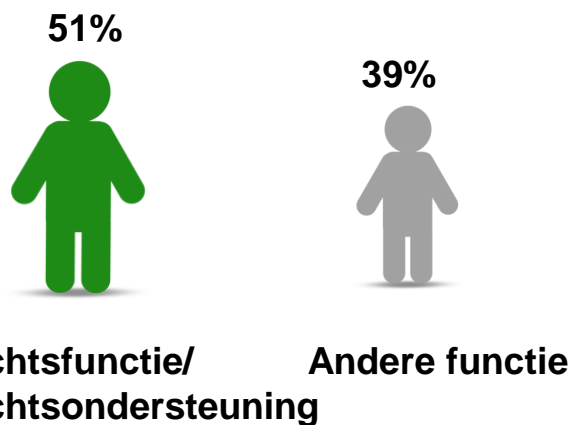

Vraagstelling:
 “In welke mate heeft u tijdens de missie(s) kameraadschap met uw collega’s ervaren?”

Het aandeel veteranen dat veel kameraadschap heeft ervaren, is het hoogst onder veteranen met een gevechts-(ondersteunde) functie.

2 **Kameraadschap**
2.3 **Verskil ervaren kameraadschap profiel**

b Door middel van multivariate analyse is onderzocht welke kenmerken het meest van invloed zijn op de ervaren kameraadschap. Vervolgens is voor de kenmerken die invloed hadden op de mate van kameraadschap in kaart gebracht hoe deze van elkaar verschillen. Hiernaast zijn de kenmerken weergegeven die het meest van invloed zijn op de ervaren kameraadschap. Het bijbehorende percentage geeft aan hoeveel veteranen binnen deze groep zeer veel kameraadschap hebben ervaren.

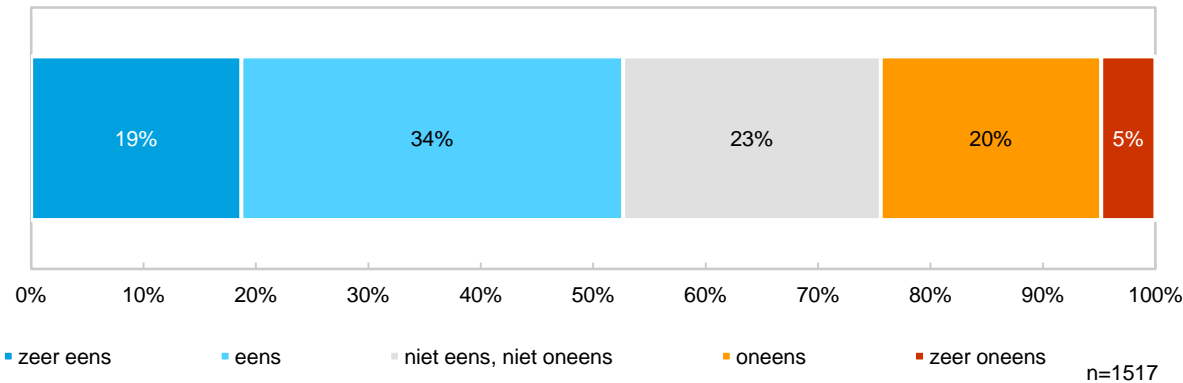
! Variabelen die geen directe invloed hadden:

- aantal missies
- levensfase
- geslacht
- dienstverband tijdens missie
- krijgsmachtonderdeel

b Vraagstelling:
"In welke mate heeft u tijdens de missie(s) kameraadschap met uw collega's ervaren?"

De helft van de veteranen miste het kameraadschappelijke gevoel na de terugkeer van de missie.

Ik miste het kameraadschappelijke gevoel toen ik thuis was

2 Kameraadschap

2.4 Kameraadschappelijke gevoel na terugkeer

Veteranen van de luchtmacht en landmacht misten vaker het gevoel van kameraadschap toen ze thuis waren dan collega's van de marine en marechaussee.

De helft van de veteranen ervaart kameraadschap tegenwoordig minder dan tijdens de missie.

Veteranen tussen de 40 en 50 jaar ervaren vaker dan andere veteranen tegenwoordig meer kameraadschap dan tijdens de missie.

Een op de tien veteranen ervaart kameraadschap tegenwoordig sterker dan tijdens de missie.

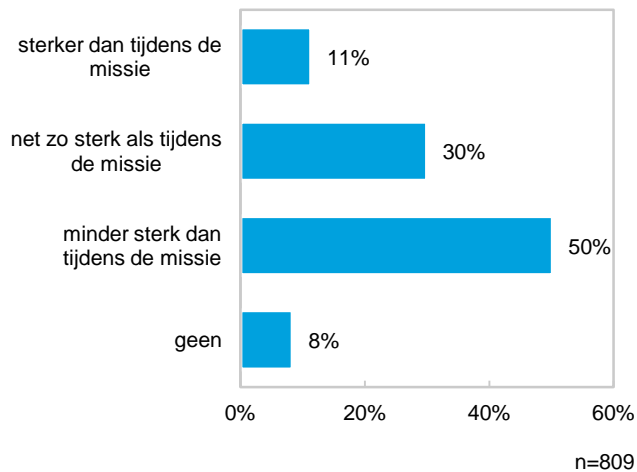

Soldaten geven vaker aan dat ze tegenwoordig kameraadschap sterker ervaren dan tijdens de missie.

Vraagstelling:
 "in hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen? Het gaat om uw ervaring in het eerste jaar na de missie(s)"
 "In welke mate ervaart u tegenwoordig kameraadschap met veteranen?"

Tegenwoordig kameraadschap

De mate van ervaren kameraadschap is het grootst bij de Afghanistan-missie.

De mate van ervaren kameraadschap verschilt per missie. Bij de missies die bovenaanstaan wat betreft ervaren kameraadschap heeft negen op de tien veteranen (zeer) veel kameraadschap ervaren. Bij de mindere missies was dit zeven op de tien.

 Afghanistan (OEF, ISAF, 2002 - heden), UNPROFOR en KFOR zijn missies waar veteranen relatief veel kameraadschap hebben ervaren.

 Missies waar relatief weinig kameraadschap werd ervaren, zijn; SFOR, Midden -Oosten: MFO (1982 - 1995) en IFOR.

 De ervaringen tijdens UN Advanced Mission in Cambodia en/of UN Transitional Author zijn verdeeld. Een relatief grote groep heeft zeer veel kameraadschap ervaren, maar ook een relatief grote groep heeft weinig/geen kameraadschap ervaren.

2 Kameraadschap

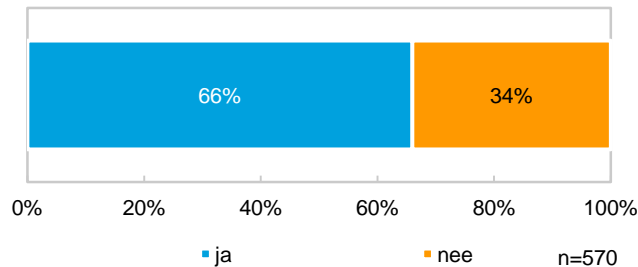
2.5 Ervaren kameraadschap per missie

 De volledige lijst met ervaren kameraadschap per missie is opgenomen in bijlage 3.

 Vraagstelling:
“In welke mate heeft u tijdens de missie(s) kameraadschap met uw collega’s ervaren?”

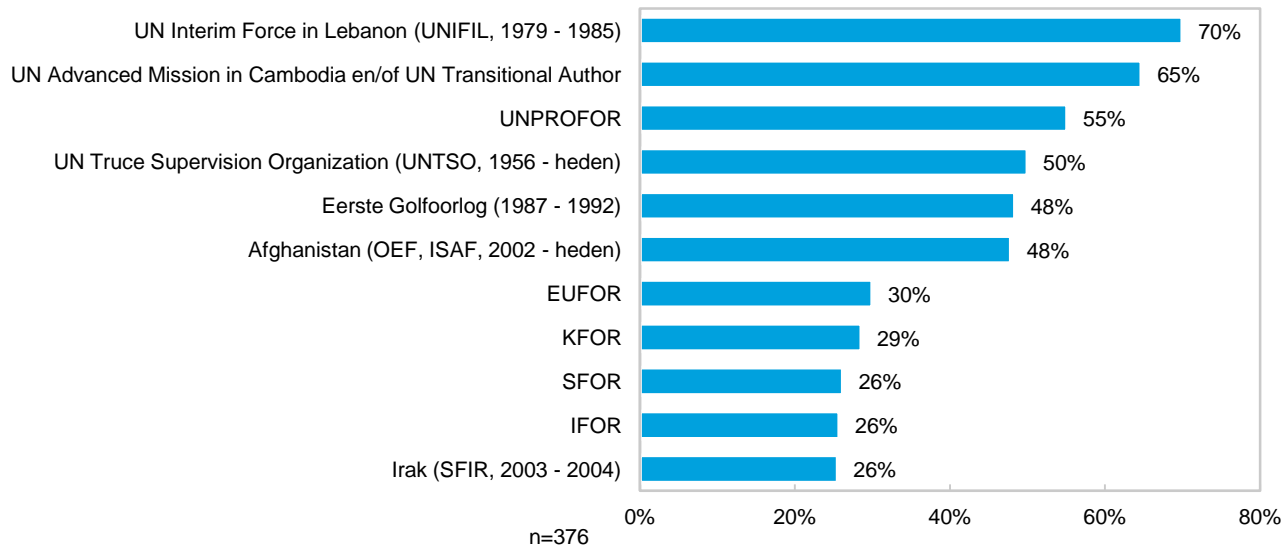
Bij tweederde van de veteranen die aan meerdere missies hebben deelgenomen, verschilde de mate van kameraadschap per missie.

Vershil kameraadschap per missie

Bij welke missie meeste kameraadschap ervaren

Indien meer dan één missie gedaan en verschil in kameraadschap ervaren per missie

2 Kameraadschap
2.6 Verschil ervaren kameraadschap per missie

b Aan veteranen die aangaven dat de kameraadschap verschilde per missie is gevraagd tijdens welke missie men het meeste kameraadschap heeft ervaren. In de onderste grafiek is weergegeven hoeveel procent van de veteranen die op de betreffende missie is geweest, deze ook heeft genoemd als missie waar men het meeste kameraadschap heeft ervaren.

De missies in Libanon en Cambodja worden vaak genoemd als missie waar men het meeste kameraadschap heeft ervaren.

De missies in voormalig Joegoslavië (EUFOR, SFOR, IFOR), KFOR en Irak staan bij weinig veteranen op de eerste plek als het gaat om de ervaren kameraadschap.

b Vraagstelling:
"Verschilde de kameraadschap per missie?"
"Tijdens welke missie heeft u kameraadschap het meest ervaren?"

Hoofdstuk III: Contact

Kameraadschap

- Veteranen hebben een sterk gevoel van kameraadschap ervaren tijdens de missies.

Contact

- Tijdens de missie worden veel onderwerpen besproken met collega's. De behoefte aan contact na de missie verschilt per veteraan.

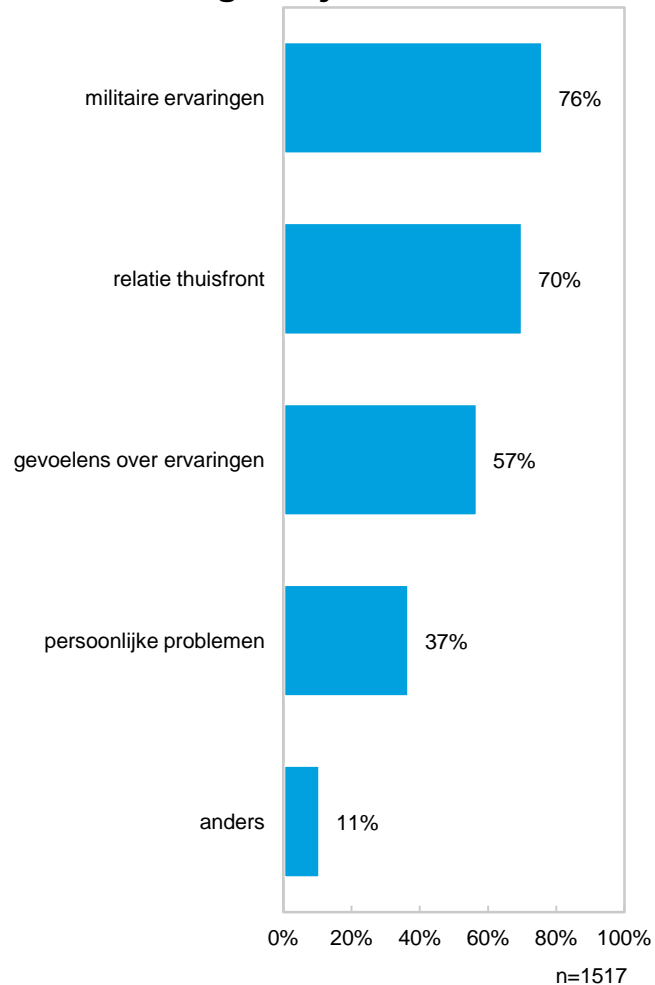

Activiteiten

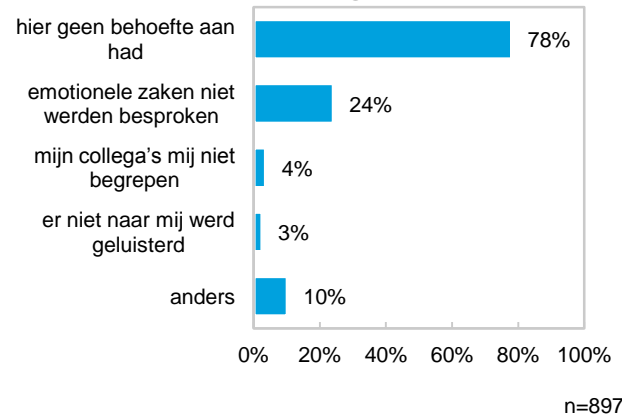
- Het delen van ervaringen is een belangrijk motief om aan activiteiten deel te nemen.

Militairen praten tijdens de missie veel over de militaire ervaringen en over de relatie met het thuisfront.

Besproken onderwerpen collega's tijdens missie

Reden niet praten tijdens missie met collega's

3 Contact

3.1 Contact tijdens missie

Driekwart van de veteranen besprak militaire ervaring. Ook de relatie met het thuisfront werd veel besproken (70%). Indien bepaalde onderwerpen niet besproken werden, was dit meestal omdat veteranen hier zelf geen behoefte aan hadden. Over persoonlijke problemen werd door ruim een derde gepraat.

Officieren praatten vaker over gevoelens dan onderofficieren en soldaten.

Soldaten geven vaker aan dat ze over bepaalde onderwerpen niet praatten, omdat emotionele zaken niet besproken werden.

Veteranen van tussen de 40 en 50 jaar geven vaker aan dan anderen dat bepaalde zaken niet besproken worden, omdat er niet over emotionele zaken gesproken werd.

Veteranen van de marechaussee praten vaker over gevoelens die te maken hebben met ervaringen tijdens de missie dan veteranen van de landmacht, luchtmacht en marine.

Een kwart van de veteranen heeft niet gesproken over bepaalde onderwerpen, omdat emotionele zaken niet werden besproken.

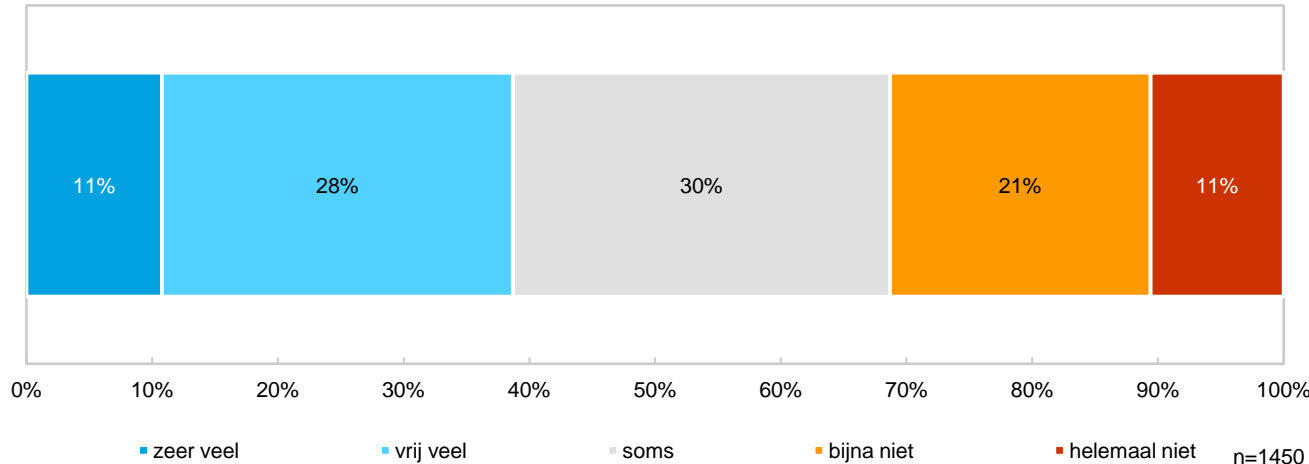

Vraagstelling:

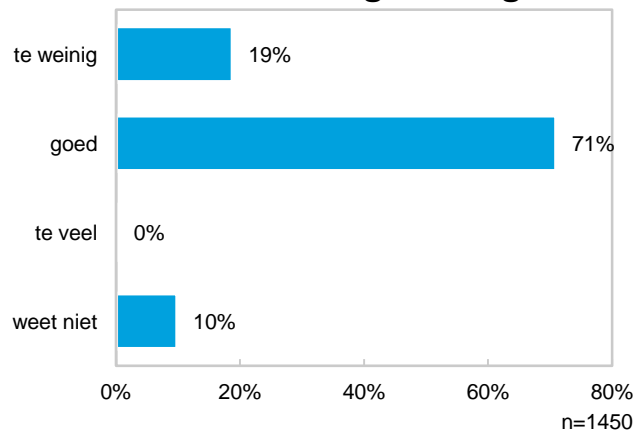
“Over welke onderwerpen heeft u tijdens uw missies met uw collega's gesproken?”
 “Waarom besprak u tijdens de missie(s) sommige onderwerpen niet met uw collega's”.

De mate waarin veteranen na de missie contact hadden met collega's is sterk verdeeld.

Na missie contact met toenmalige collega's

Voldeed contactfrequentie na missie toenmalige collega's

3 Contact

3.2 Contact eerste jaar na missie

In het eerste jaar na de missie hadden vier op de tien veteranen veel contact met collega's. Een derde had (bijna) geen contact met collega's.

Veteranen die met de eigen eenheid zijn uitgezonden, hadden vaker veel contact met collega's in het eerste jaar na de missie.

Veteranen van de luchtmacht en marine hadden vaker veel contact in het eerste jaar na de missie dan collega's van de landmacht en marechaussee.

Veteranen van 30 jaar of jonger hadden vaker (zeer) veel contact in het eerste jaar na de missie dan 30+ers.

Over de contactfrequentie zijn zeven op de tien veteranen tevreden. Twee op de tien vinden dat ze na de missie te weinig contact hebben met collega's.

Soldaten vinden vaker dat ze in het eerste jaar na de missie te weinig contact hadden met toenmalige collega's.

Ook veteranen van de landmacht zijn vaker van mening dat de contactfrequentie te laag was in het eerste jaar na de missie.

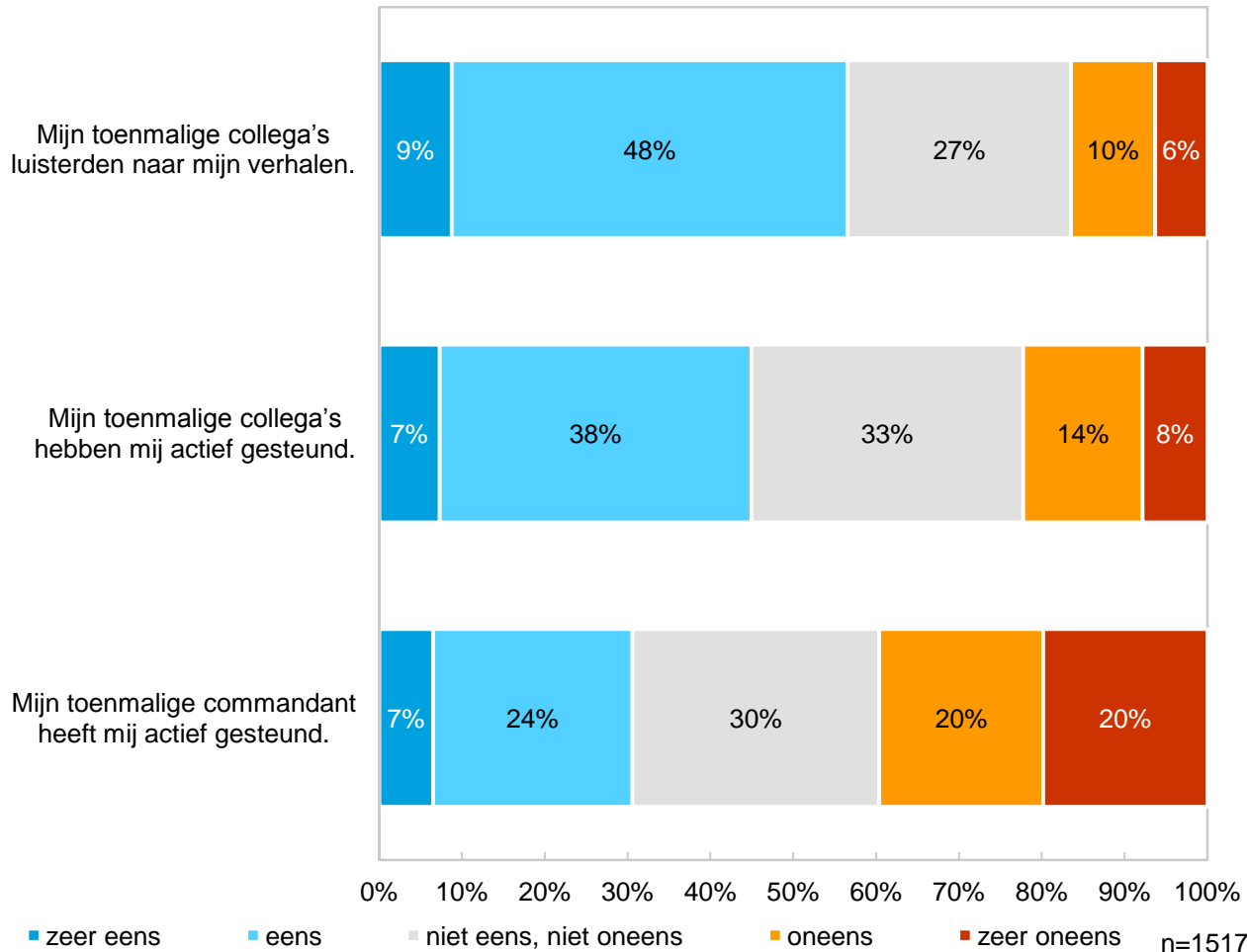
Vraagstelling:

"In welke mate heeft u in het eerste jaar na de missie(s) nog contact gehad met uw toenmalige collega's?"

"Wat vond u van deze contactfrequentie in het eerste jaar na de missie?"

Veteranen voelden zich in het eerste jaar na de missie meer gesteund door hun collega's dan door hun commandant.

Steun en luisterend oor toenmalige collega's eerste jaar na missie

3 Contact

3.3 Steun eerste jaar na missie

Ruim de helft van de veteranen vond een luisterend oor bij de toenmalige collega's, 45% voelde zich actief gesteund door zijn/haar collega's. Drie op de tien veteranen voelden zich in het eerste jaar na de missie gesteund door de commandant.

Vier op de tien veteranen hadden niet het gevoel dat ze actief gesteund werden door hun commandant in het eerste jaar na de missie.

Soldaten voelen zich minder gesteund door collega's en de commandant dan officieren en onderofficieren.

Veteranen van de luchtmacht voelen zich meer gesteund door collega's en door hun commandant in het eerste jaar na de missie dan veteranen van andere krijgsmachtonderdelen.

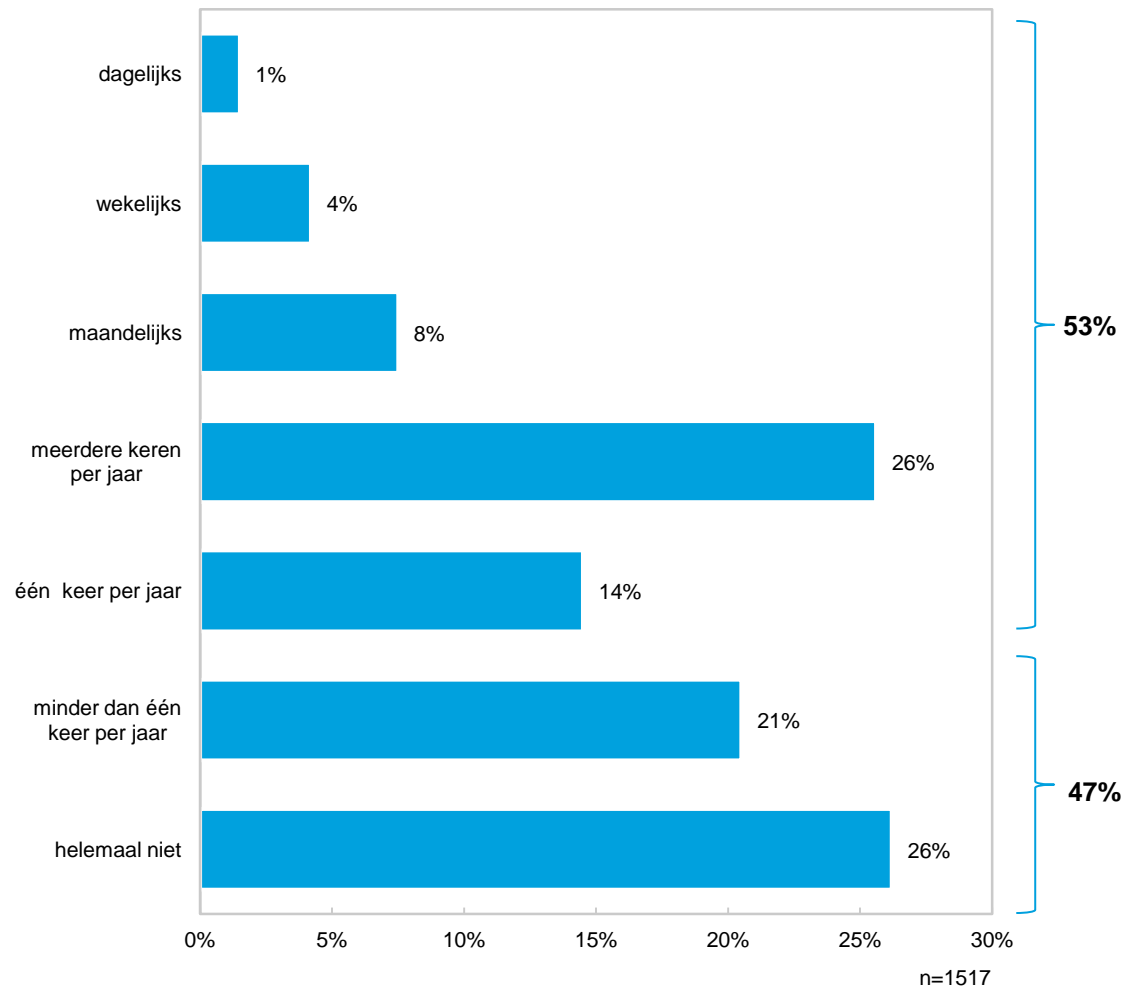
Veteranen tussen de 40 en 50 jaar voelden zich minder gesteund door hun commandant en collega's dan andere veteranen.

Vraagstelling:
"In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen? Het gaat om uw ervaringen in het eerste jaar na de missie(s)".

De helft van de veteranen heeft minimaal één keer per jaar contact met (oud-)collega's van de missie(s).

Tegenwoordig contact (oud-)collega's van missie(s)

3 Contact

3.4 Tegenwoordig contact

 Een kwart van de veteranen heeft tegenwoordig helemaal geen contact meer met oud-collega's.

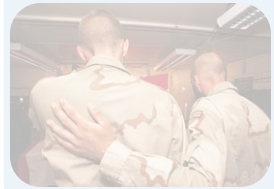
Op de vraag op welke manier het contact vergemakkelijkt kan worden noemen veel veteranen dat er al voldoende mogelijkheden zijn en dat men als de behoefte er is, de weg naar andere veteranen wel kan vinden.

Verder wordt nog geopperd om vooral het contact met lokale veteranen te vergemakkelijken door middel van inloophuizen of door de registratie van veteranen in de woonplaats.

 De mate van contact met oud-collega's is het hoogst onder jonge veteranen en het laagst onder oude veteranen.

 Vraagstelling:
 "In welke mate heeft u tegenwoordig nog contact met andere veteranen van uw missie(s)"
 "Op welke manier zou het contact met veteranen kunnen worden vergemakkelijkt?"

Hoofdstuk IV: Activiteiten

Kameraadschap

- Veteranen hebben een sterk gevoel van kameraadschap ervaren tijdens de missies.

Contact

- Tijdens de missie worden veel onderwerpen besproken met collega's. De behoefte aan contact na de missie verschilt per veteraan.

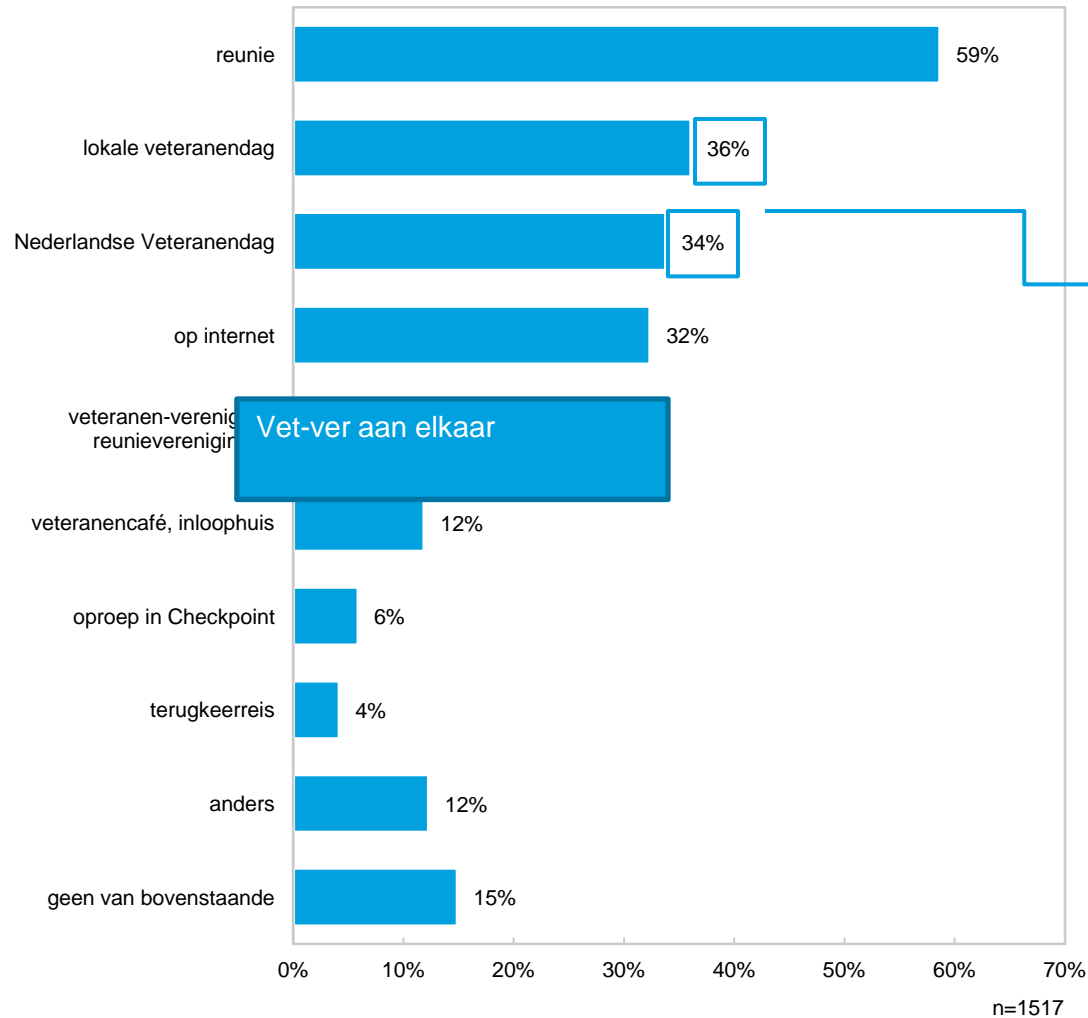

Activiteiten

- Het delen van ervaringen is een belangrijk motief om aan activiteiten deel te nemen.

Een reünie is de meest populaire manier om contact te onderhouden met oud-collega's.

Manieren contact onderhouden

4 Activiteiten

4.1 Contact en deelname activiteiten

Veteranen hebben met name contact gehad met elkaar via reünies en veteranendagen.

Veteranen van de landmacht blijven over de gehele linie op meer verschillende manieren in contact met collega's dan andere veteranen.

De groep veteranen die naar de Nederlandse Veteranendag gaan, vormen niet dezelfde groep veteranen die de lokale veteranendag bezoeken. Ongeveer de helft van de mensen die een lokale dag bezoekt, gaat ook naar de Nederlandse Veteranendag.

Veteranen tussen de 40 en 50 jaar oud hebben vaker dan anderen op verschillende manieren contact gehouden.

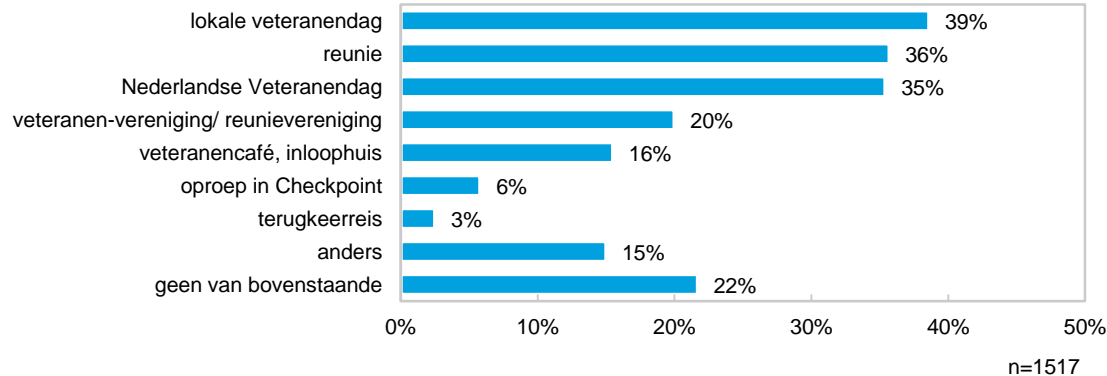

Vraagstelling:
"Er is een aantal manieren om na de missie contact te houden met veteranen. Van welke manieren heeft u wel eens gebruik gemaakt?"

Veteranendagen en reünies zijn populaire activiteiten.

Deelname activiteiten komend jaar

Wat spreekt aan aan activiteiten

Veteranen nemen deel aan de activiteiten om ervaringen te delen en om contact met andere veteranen te hebben. Ook spreekt de gezelligheid en het saamhorigheidsgevoel de veteranen aan. Daarnaast vinden veteranen het prettig om ervaring te kunnen delen met gelijkgestemden die hetzelfde hebben meegemaakt.

“Onder gelijkgestemden te zijn. Ik kan en wil mijn verhaal niet vertellen onder burgers, 'zij' snappen mij niet, wil niet altijd iets uitleggen, herkenning en kameraadschap is voornaam, rust, hier begrijpen ze me.”

“Gezellig samen ook met oudere veteranen, kunnen praten over diverse missies.”

“Saamhorigheid, gemeenschappelijke ervaringen, maar ook een stuk gezelligheid o.a. door herinneringen op te halen en belangstelling te hebben in elkaars wel en wee.”

4 Activiteiten

4.2 Toekomstige deelname activiteiten

Vier op de tien veteranen is voornemens om komend jaar een lokale veteranendag te bezoeken. Ruim een derde van de veteranen denkt komend jaar een reunie bij te wonen. Eenzelfde deel is van plan om de Nederlandse Veteranendag te bezoeken.

Veteranen van de marine zijn vaker van plan om komend jaar een reunie te bezoeken dan veteranen van andere onderdelen.

Vraagstelling:

“Aan welke activiteiten bent u van plan het komend jaar deel te nemen?”
“Wat spreekt u aan aan deze activiteiten?”

Vier op de tien veteranen die de Nederlandse Veteranendag niet bezoeken, hebben hier geen behoefte aan.

Ervaring Nederlandse Veteranendag

Veruit de meeste veteranen hebben de Veteranendag positief ervaren. Ze ervaren deze dag als een gezellige dag waar ze een fijn gevoel aan overhouden. Ook vinden de veteranen dat deze dag goed georganiseerd is.

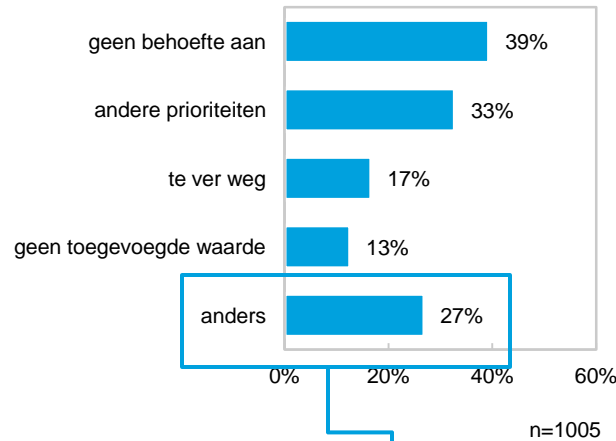
“Fantastisch! Veel oude makkers (onverwacht) gezien en gesproken. Ondanks het slechte weer een warm bad.”

“De waardering van het publiek wordt wel degelijk gevoeld. Toch is men denk ik echter onzeker op welke manier men dat collectief tot uitdrukking kan brengen.”

“Het even weer militair voelen is voor mij al genoeg. Voor mij geldt echt: eens een militair, altijd een militair.”

“De Nederlandse Veteranendag 2011 gaf mij voor het eerst het gevoel dat er saamhorigheid was tussen de veteranen, ook de jongeren.”

Reden niet bezoeken Nederlandse Veteranendag

Verder noemen veteranen als reden dat zij de voorkeur geven aan een lokale veteranendag, dat ze de Nederlandse Veteranendag te massaal vinden, dat ze zich daar niet op hun plek voelen om zo 'bejubeld' te worden. Ook zijn er veteranen die nog kampen met problemen van de missie en er daardoor nog niet aan toe zijn om de Veteranendag te bezoeken.

4 Activiteiten

4.3 Veteranendag

Aan Veteranen is gevraagd wat er zou moeten veranderen aan de Veteranendag, zodat ze er wel naar toe zouden gaan.

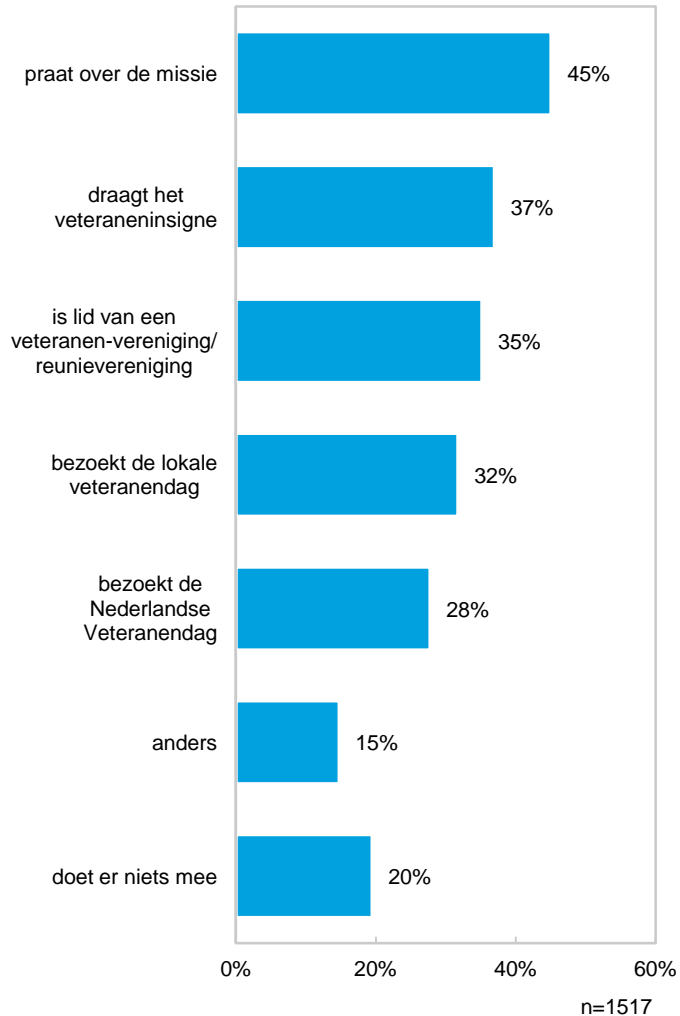
De grootschaligheid wordt door een aantal veteranen als drempel ervaren. Sommigen houden niet van deze massale evenementen. Zij geven de voorkeur aan de lokale veteranendagen. Anderen veteranen vinden het door de grootschaligheid lastig om oud-collega's te treffen. Een van de veteranen oppert het idee om een forum te starten waarop veteranen van tevoren kunnen bespreken of ze er heen gaan, zodat ze weten wie ze daar zullen tegenkomen.

Ook de datum is voor een aantal veteranen de reden om niet te gaan, omdat zij dan op vakantie zijn of andere bezigheden hebben.

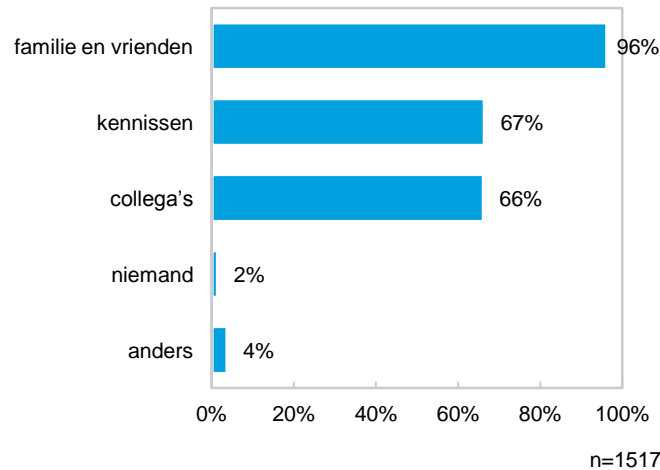
Vraagstelling:
b “Wat is de reden dat u nog nooit naar de Nederlandse Veteranendag bent geweest?”
 “Hoe heeft u de Veteranendag ervaren?”
 “Wat zou er aan de Veteranendag moeten veranderen, zodat u er wel naar toe zou gaan?”

Het veteraan 'zijn' wordt op verschillende manieren uitgedragen.

Uitdragen veteraan 'zijn'

Veteraan 'zijn' delen in omgeving

4 Activiteiten

4.4 Uitdragen veteraan 'zijn'

Bijna de helft van de veteranen draagt het veteraan 'zijn' uit door over de missie te praten. Ruim een derde draagt het veteraan 'zijn' uit middels het veteraneninsigne. Eenzelfde aandeel is lid van een veteranenvereniging. Drie op de tien veteranen draagt het veteraan 'zijn' uit door een bezoek aan een lokale veteranendag en eenzelfde aandeel bezoekt om deze reden de Nederlandse Veteranendag.

 Van vrijwel alle veteranen weten hun familie en vrienden dat ze veteraan zijn. Tweederde van de veteranen draagt dit ook uit naar kennissen en collega's.

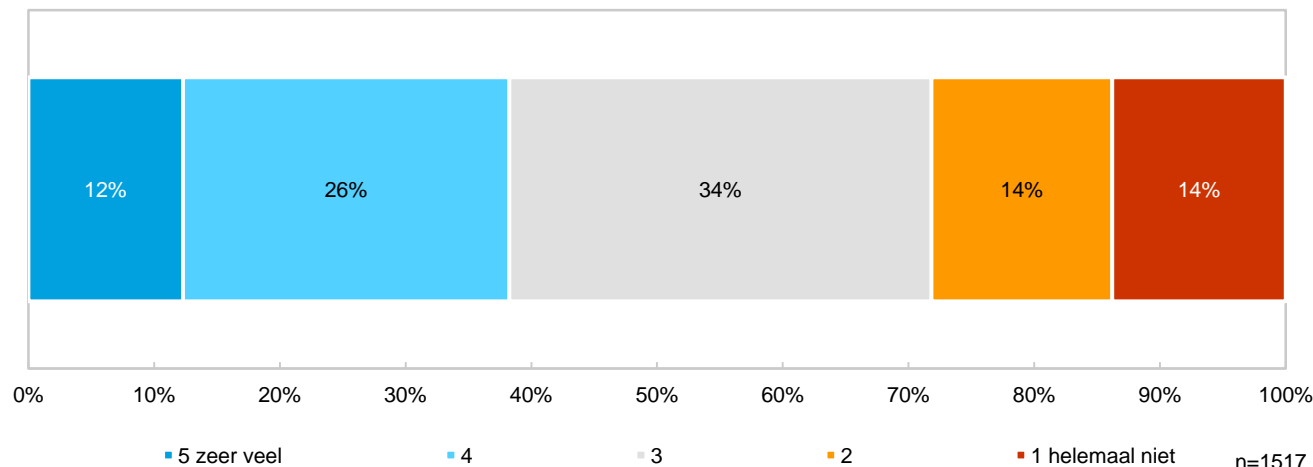
 Soldaten zijn vaker lid van een veteranenvereniging dan onderofficieren en officieren. Deze laatste groep doet vaker niks met het veteraan 'zijn'.

 Veteranen van 50 jaar en jonger dragen het veteraan 'zijn' vaker uit door er over te praten. 50+ 'ers dragen dit juist vaker uit door het dragen van het veteraneninsigne. Ook dragen 50+'ers het veteraan 'zijn' vaker uit door een lokale of naar de Nederlandse veteranendag te bezoeken.

 Vraagstelling:
 "Op welke manier draagt u uit dat u een veteraan bent?"
 "Welke mensen in uw omgeving weten dat u veteraan bent?"

De behoefte aan een veteranenregister verschilt per veteraan.

Behoeftte veteranenregister

4 Activiteiten

4.5 Behoeftte veteranenregister

Bijna vier op de tien veteranen heeft veel behoefte aan een veteranenregister. Drie op de tien heeft hier weinig/geen behoefte aan.

Soldaten hebben vaker veel behoefte aan een veteranenregister dan (onder-) officieren.

De behoefte aan een veteranenregister is het grootst onder veteranen van de landmacht.

Veteranen van 50 jaar en jonger dragen hebben vaker (zeer) veel behoefte aan een veteranenregister dan 50+’ers.

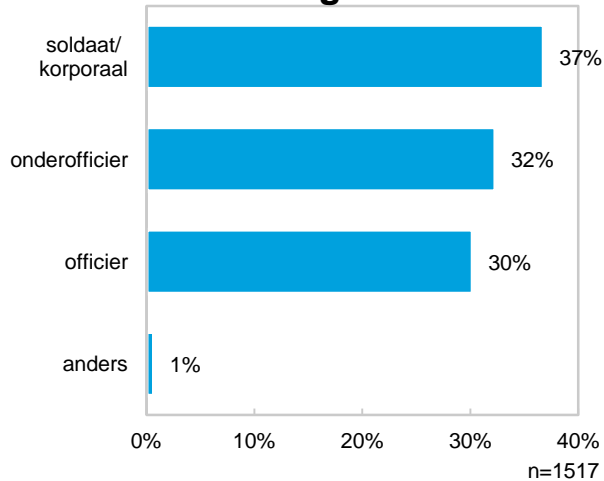
Vraagstelling:
 “Onder veteranen leeft het idee om een register in te stellen waarin veteranen zich kunnen inschrijven om met andere veteranen in contact te komen en elkaar te kunnen ontmoeten. In hoeverre heeft u hier behoefte aan?”

Bijlage I: Achtergrond veteranen
Bijlage II: Verantwoording
Bijlage III: Ervaren kameraadschap per missie

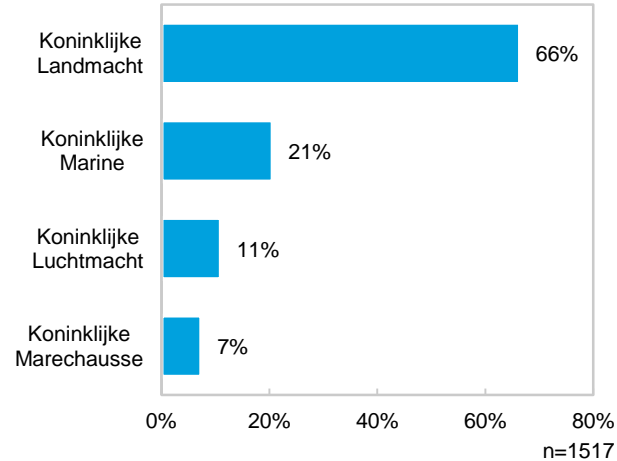

Bijlage I: Achtergrond veteranen

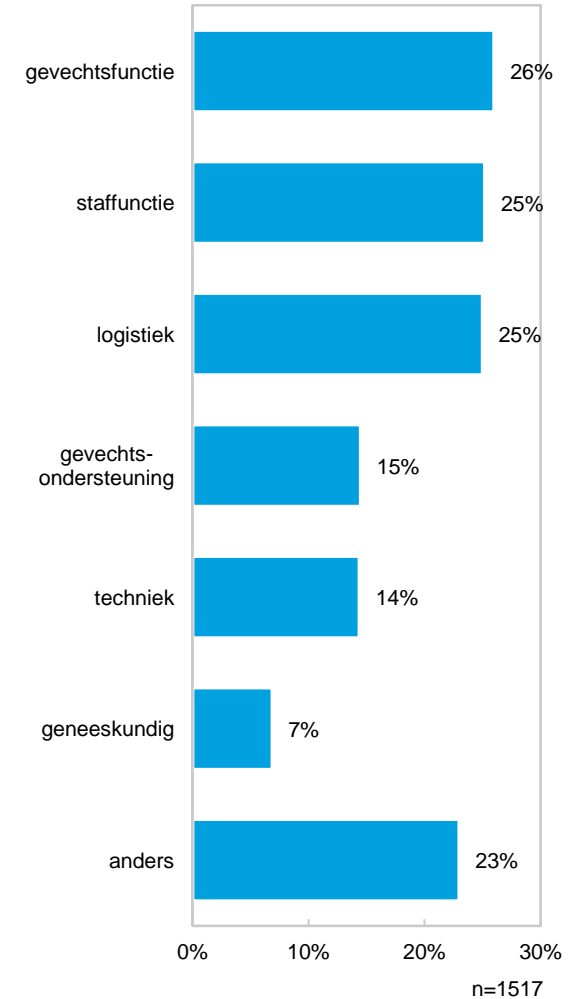
Rang

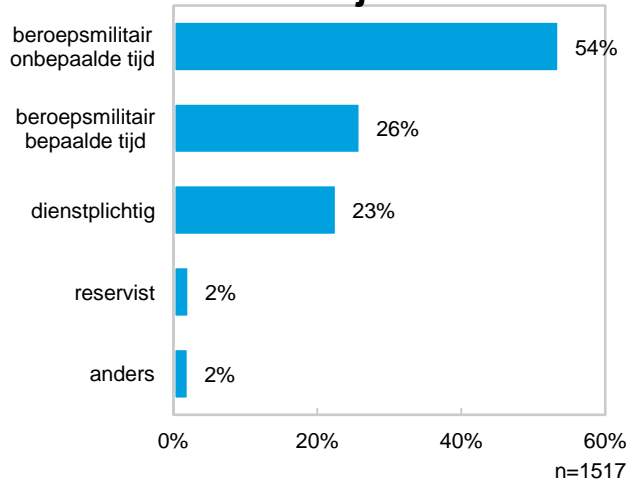
KMD

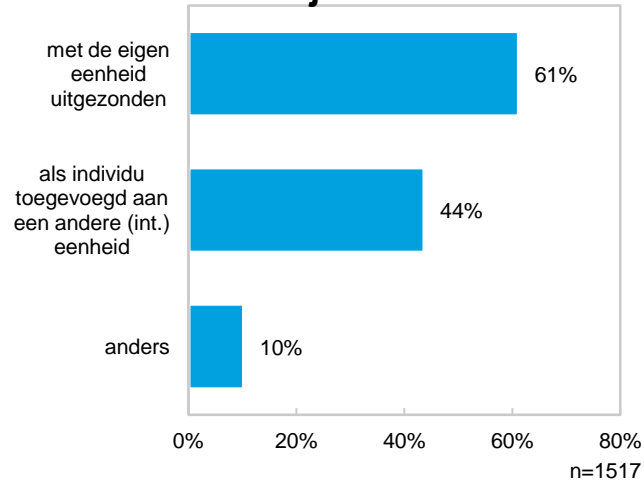
Vakgebied tijdens missie

Dienstverband tijdens missie

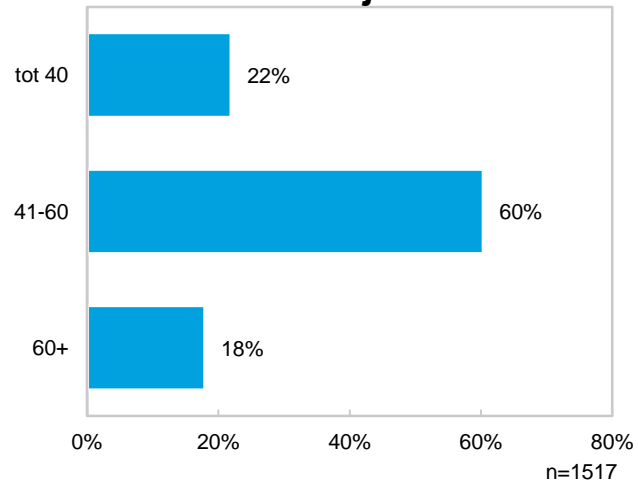

Situatie tijdens missie

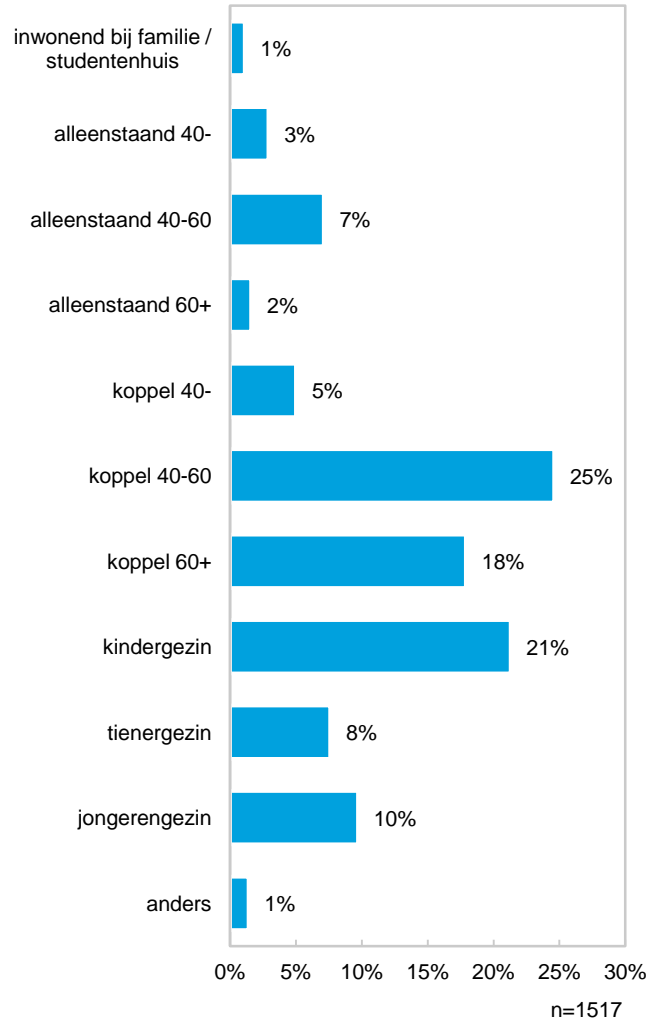

Bijlage I: Achtergrond veteranen

Leeftijd

Levensfase militair

Bijlage II: Verantwoording

Steekproefprocedure

- De doelgroep wordt gevormd door leden van het Veteranenpanel. Voor dit onderzoek zijn alle panelleden uitgenodigd voor deelname.
- Van de 2304 panelleden hebben er 1517 deelgenomen aan het onderzoek; een respons van 66%.
- Het veldwerk heeft plaatsgevonden van 6 tot en met 23 oktober.
- In de tabel zijn de responsgegevens voor alle metingen weergegeven.

Vragenlijst

- Het thema voor de tweede meting was kameraadschap en contact. De vragenlijst is opgesteld in samenwerking met het Veteraneninstituut.
- De vragenlijst bestond uit ca. 25 vragen, met een gemiddelde invulduur van 10 minuten.
- Panelleden van wie de achtergrondkenmerken nog niet bekend waren, hebben naast de vragenlijst ook de achtergrondvragen ingevuld.
- Waar mogelijk worden de antwoordcategorieën gerandomiseerd om volgorde-effecten te voorkomen.
- Bij aanvang van het veldwerk is 10% van de uitnodigingen verstuurd. De resultaten zijn gecontroleerd op routing en antwoorden.

Rapportage

- In de rapportage zijn de belangrijkste uitkomsten op hoofdlijnen beschreven. Daarnaast is er gekeken naar verschillen tussen de groepen; krijgsmachtonderdelen, met eigen eenheid uitgezonden vs. niet met eigen eenheid uitgezonden, rang en leeftijd.
- Naast deze rapportage zijn de tabellen met resultaten opgeleverd. Ook de antwoorden op open vragen zijn opgeleverd.
- De foto's die in deze rapportage zijn opgenomen, zijn afkomstig van de website van het Vi.

Responsgegevens per meting

Meting	Periode	Thema	Netto aantal resp.	Aantal uitgenodigde resp.	Responspercentage
1	December 2010	Steun en erkenning	3216; 2148 panelleden 1068 niet-panelleden	7117	45%
2	Oktober 2011	Kameraadschap en contact	1517	2304	66%

Bijlage III: Mate van ervaren kameraadschap (1)

Deze uitkomsten gelden alleen voor veteranen die slechts op één missie zijn geweest.

Missie	#	geen - weinig	veel	zeer veel
UN Truce Supervision Organization (UNTSO, 1956 - heden)	1			100%
Maritime Task Force UNIFIL (2006 - 2008)	1			100%
UN Observer Mission in Uganda/Rwanda en/of UN Assistance Mis	1			100%
Rwanda (Provide Care, 1994)	2			100%
Tsjaad (EUFOR, 2008 - 2009)	1			100%
Nieuw Guinea (1950 - 1962)	4	25%		75%
Tweede Golfoorlog (1990 - heden)	14	7%	29%	64%
Irak (SFIR, 2003 - 2004)	15	13%	27%	60%
UN Special Commission (UNSCOM, 1991 - 1998)	2		50%	50%
Albanië (MAPE, WEU, OVSE, 1997 - 2002)	4	25%	25%	50%
Afghanistan (OEF, ISAF, 2002 - heden)	63	11%	43%	46%
UN Advanced Mission in Cambodia en/of UN Transitional Author	21	29%	29%	43%
UN Interim Force in Lebanon (UNIFIL, 1979 - 1985)	309	18%	41%	41%
Eerste Golfoorlog (1987 - 1992)	27	11%	48%	41%
UN Mission in Ethiopia and Eritrea (UNMEE, 2000 - 2003)	3		67%	33%
Sudan (UNMIS, 2005 - heden)	3	33%	33%	33%
Midden -Oosten: MFO (1982 - 1995)	49	25%	43%	33%
UN Angola Verification Mission (UNAVEM II/III, CMATS, 1991 -	4	25%	50%	25%
UN Peacekeeping Force in Cyprus (UNFICYP, 1998 - 2001)	2		100%	
Macedonië (Amber Fox, Task Force Fox TFF, 2002 - 2002)	1	100%		
andere	41	24%	66%	10%

Bijlage III: Mate van ervaren kameraadschap (2)

Deze uitkomsten gelden alleen voor veteranen die slechts op één missie zijn geweest.

Missie Joegoslavië	#	geen - weinig	veel	zeer veel
WEU	1			100%
ECMMY	2		50%	50%
UNPROFOR	136	16%	38%	46%
UNPF	5		60%	40%
SFOR	91	21%	42%	37%
IFOR	28	21%	46%	32%
Embargo Adriatische Zee	30	10%	60%	30%
EUFOR	10	30%	40%	30%
anders	16	13%	56%	31%
weet niet	4		25%	75%

Missie Kosovo	#	geen - weinig	veel	zeer veel
EF	1			100%
KFOR	25	12%	44%	44%
Allied Force	3	33%	33%	33%
anders	1		100%	
weet niet	1			100%

Bijlage III: Mate van ervaren kameraadschap (3)

Deze uitkomsten gelden alleen voor veteranen die slechts op meerdere missies zijn geweest.

Missie	#	geen - weinig	veel	zeer veel
UN Observer Mission in Uganda/Rwanda en/of UN Assistance Mis	1			100%
Liberia (UNMIL, 2003 - 2004)	2			100%
Nieuw Guinea (1950 - 1962)	4			100%
Haiti (Support Democracy, Uphold Democracy, UNMIH, 1993 - 19	6		33%	67%
UN Mission in Ethiopia and Eritrea (UNMEE, 2000 - 2003)	12		33%	67%
Tweede Golfoorlog (1990 - heden)	14		36%	64%
Albanië (MAPE, WEU, OVSE, 1997 - 2002)	8		38%	63%
UN Advanced Mission in Cambodia en/of UN Transitional Author	29	3%	35%	62%
Irak (SFIR, 2003 - 2004)	25		40%	60%
Eerste Golfoorlog (1987 - 1992)	23	13%	30%	57%
Midden-Oosten: MFO (1982 - 1995)	11	18%	27%	55%
Maritime Task Force UNIFIL (2006 - 2008)	2		50%	50%
Afghanistan (OEF, ISAF, 2002 - heden)	33	12%	42%	46%
UN Interim Force in Lebanon (UNIFIL, 1979 - 1985)	18	22%	33%	44%
Macedonië (Amber Fox, Task Force Fox TFF, 2002 - 2002)	5	20%	40%	40%
UN Truce Supervision Organization (UNTSO, 1956 - heden)	6		67%	33%
UN Angola Verification Mission (UNAVEM II/III, CMATS, 1991 -	3	67%	33%	
UN Special Commission (UNSCOM, 1991 - 1998)	1	100%		
UN Peacekeeping Force in Cyprus (UNFICYP, 1998 - 2001)				
Rwanda (Provide Care, 1994)				
Sudan (UNMIS, 2005 - heden)	1	100%		
Tsjaad (EUFOR, 2008 - 2009)				
anders	24	4%	50%	46%

Bijlage III: Mate van ervaren kameraadschap (4)

Deze uitkomsten gelden alleen voor veteranen die slechts op meerdere missies zijn geweest.

Missie Joegoslavië	#	geen - weinig	veel	zeer veel
UNPROFOR	50	6%	34%	60%
SFOR	84	8%	35%	57%
IFOR	54	6%	39%	56%
Embargo Adriatische Zee	29	17%	38%	45%
EUFOR	5		60%	40%
WEU	6	17%	50%	33%
UNPF	4	25%	50%	25%
ECMMY	1		100%	
UNMIBH	2	50%	50%	
anders	9	22%	56%	22%
weet niet				

Missie Kosovo	#	geen - weinig	veel	zeer veel
KFOR	25	8%	44%	48%
Allied Force	12	17%	50%	33%
EF	1		100%	
KVM/OVSE	1		100%	
OVSE	1		100%	
Allied Harvest				
anders	4	25%	50%	25%
weet niet	2	50%	50%	